

Laura Lammi

Oboistin soitinhuolto

– pieni käytännön opas

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Musiikkipedagogi
Musiikin koulutusohjelma
Opinnäytetyö
5.12.2011

Tekijä Otsikko	Laura Lammi Oboistin soitinhuolto – pieni käytännön opas
Sivumäärä Aika	33 sivua 5.12.2011
Tutkinto	Musiikkipedagogi (AMK)
Koulutusohjelma	Musiikki
Suuntautumisvaihtoehto	Musiikkipedagogi
Ohjaajat	Minna Muukkonen Keijo Aho
<p>Oboe on monimutkainen ja herkkä soitin, minkä vuoksi sen toiminnassa ilmenee usein puutteita. Jokaisen oboistin pitäisikin osata tehdä instrumenttiinsa pieniä huolto- ja korjaustöitä. Huolellinen hoito pitää oboen hyvässä kunnossa ja ehkäisee ennalta toimivuusongelmia. Lisäksi hyvin hoidettu soitin on pitkäikäisempi ja soi kauniimmin.</p> <p>Erityisen tärkeää on läppäkoneiston säätöjen hallitseminen, sillä ne vaikuttavat ratkaisevasti koko soittimen intonaatioon ja toimivuuteen. Pienetkin epätarkkuudet saattavat tehdä puhaltamisesta raskaampaa ja vaikeuttaa äänen syttymistä.</p> <p>Opinnäytetyön alkuosassa tarkastellaan oboeta soittimena, kerrotaan sen rakenteesta ja siitä, miksi instrumentti on niin herkkä lämpötilan ja ilmankosteuden muutoksille. Työn jälkimmäinen osa on oboistin soitinhuolto-opas. Se sisältää tietoa oboistin tarvitsemista työkaluista, koneiston säätämisestä sekä pienistä huolto- ja korjaustöistä. Lopussa olen käsitellyt muutamaa tyypillistä soittimen toimivuuteen liittyvää ongelmaa ja antanut ratkaisuehdotuksia.</p> <p>Oppaan ei ole tarkoitus olla kaiken kattava, vaan se keskittyy asioihin jotka ovat olennaisia soittimen päivittäisen toimivuuden kannalta. Vaativat huoltotyöt, kuten halkeamien korjaus kannattaa jättää ammattilaiselle.</p> <p>Mikään huolto-opas ei korvaa taitavaa oboepedagogia tai soitinkorjaajaa. Kannattaakin hyödyntää kaikki mahdollisuudet saada asiantuntevaa ohjausta, sillä parhaiten arkisia huoltotöitä oppii tekemällä itse. Oma aktiivisuus ja kiinnostuneisuus ovat avainasemassa.</p> <p>Opinnäytetyöni tarkoitus on innostaa oman soittimen kunnossapitoon ja auttaa pärjäämään itsenäisesti pienten ongelmien kanssa. Tärkein tavoite on kuitenkin ollut oman ammattitaitoni kehittäminen.</p>	
Teos/Esitys/Produktio	
Avainsanat	oboe, soitinhuolto, soitinkorjaus, puupuhaltimet

Author Title	Laura Lammi Instrument Maintenance – A Practical Guide for Oboists
Number of Pages Date	33 pages 5 December 2011
Degree	Bachelor of Music
Degree Programme	Classical Music
Specialisation option	Music Education
Instructors	Minna Muukkonen Keijo Aho
<p>The oboe is a complex instrument and therefore its care requires special skill and attention. Every oboist's education should include knowledge of instrument maintenance, such as adjusting the mechanism and carrying out minor repairs.</p> <p>Problems with intonation and tone production can be caused by a faulty reed, but very often they originate from the instrument itself. Therefore, it is crucial to develop skill for localizing the problem and when possible, fixing it. There are many small repairs that oboists should be able to do for themselves.</p> <p>My thesis is divided into two parts. In the first part, I explore the structure and the behaviour of the instrument. By behaviour I mean the way the oboe reacts to changes in humidity and weather. The second part is a guide for basic instrument care. It includes chapters for tools, mechanism adjustment, and minor repairs. Finally I work through a few common problems and give suggestions for repair solutions.</p> <p>The guide does not encourage the reader to make complex repairs. It is not meant to replace an experienced oboe teacher or repair specialist. Rather its purpose is to help to manage with day-to-day situations and highlight the importance of instrument maintenance.</p> <p>Before taking on this thesis, my skills in independent instrument care were very limited. Thus it has been an extremely useful project to develop this important aspect in oboe playing. I am sure I will benefit from this project in the future, both in performing and teaching the oboe.</p>	
Work/Performance/Project	
Keywords	oboe, instrument maintenance

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Oboe soittimena	2
2.1	Oboen rakenne	4
2.2	Oboen käyttäytyminen	5
2.2.1	Öllyämisen tärkeys	6
3	Oboistin työkalupakki	7
4	Päivittäinen huolto	10
4.1	Soittimen kokoaminen	10
4.2	Soittimen lämmittäminen ennen soittoa	10
4.3	Soittimen puhdistaminen soiton jälkeen	11
4.4	Soittimen puhdistaminen ulkopuolelta	11
4.5	Kuljetus ja säilyttäminen	11
5	Koneiston säätäminen	13
5.1	Soittimen yläosa	15
5.2	Soittimen alaosa	18
6	Pieniä huoltotöitä	23
6.1	Soittimen rungon öljyäminen	23
6.2	Koneiston purkaminen	23
6.3	Oktaaviholkkien puhdistus	25
6.4	Pehmustekorkin vaihto	27
7	Yleisimpiä ongelmia	29
7.1	Kosteuden kertyminen äänireikiin	29
7.2	Oboe on vaikea koota	29
7.3	Halkeamat	30
8	Päätäntä	32
	Lähteet	33

1 Johdanto

Soittimen toimivuus aiheuttaa oboistille usein päänsäryä. Viat instrumentissa vaikeuttavat harjoittelua ja voivat aiheuttaa kiusallisia tilanteita esiintyessä. Mitä pidemmälle olen itse soittoa opiskellut, sen tärkeämpänä olen alkanut pitää soittimen kunnossapitoon liittyviä taitoja. Idea tähän työhön lähtikin siitä, että halusin lisätä tietojani oboesta soittimena.

Huonosti syttyvät tai epävireiset äänet voivat antaa soittajasta epävarman vaikutelman, vaikka syy olisikin instrumentissa. Tämän vuoksi perustiedot soittimen mekaniikasta ja käyttäytymisestä ovatkin kullannarvoisia jokaiselle oboistille. Kun osaa tehdä pieniä huolto- ja korjaustöitä itse, pystyy säästämään ajan lisäksi paljon rahaa.

Oboensoittoa voi harrastaa hyvin pitkälle tietämättä soittimen mekaniikasta yhtään mitään. Usein oboensoiton opettajat eivät opeta paljonkaan esimerkiksi koneiston säätämistä. Tämä ei mielestäni johdu haluttomuudesta opettaa soittimen huoltoa. Kyse on enemmänkin ajan rajallisuudesta. Kuitenkin viimeistään ammattiopinnoissa pitäisi olla valmiudet tehdä omaansa ja oppilaidensa soittimiin pieniä korjauksia.

Oboen huollosta ei ole paljon kirjallista tietoa saatavilla. Usein siitä on oma pieni kappaleensa soitinoppaissa, mutta varsinaisia huolto-oppaita en ole suomen kielellä löytänyt yhtä opinnäytetyötä (Matti Kettunen, 2006) lukuun ottamatta. Tiedon hankkiminen on siis hyvin paljon oman viitseliäisyyden varassa.

Opinnäytetyöni tehtävä on koota pieni opas oboen perushuoltoon liittyvistä asioista sekä tarkastella tämän herkän soittimen käyttäytymistä. Se on suunnattu pitkällä oleville harrastajille ja ammattiopiskelijoille, mutta toivon siitä olevan hyötyä kaikille oboesta kiinnostuneille.

2 Oboe soittimena

Oboistin täytyy hallita soittimensa lisäksi monenlaisia käden taitoja. Röörien eli suukappaleiden valmistaminen vie paljon aikaa ja vaatii vuosien harjoittelun. Lisäksi oboen puurunko ja läppäkoneisto tarvitsevat säännöllistä hoitoa pysyäkseen kunnossa. Koska koneisto on mekaniikaltaan hyvin herkkä ja monimutkainen, on siinä usein jotain säädettävää tai korjattavaa.

Suomen kylmä ja kuiva ilmasto on puusoittimelle haastava. Erityisesti talvella täytyy huolehtia, ettei oboe pääse altistumaan liian suurille lämpötilaeroille. Tällöin soitin pitää aina ulos viedessä suojata kylmyydeltä käärimällä kotelo esimerkiksi kylmäpussin ja villapaidan sisään. Lisäksi oboe pitää lämmittää hyvin ennen soittoa ja huolehtia sen kosteustasapainosta erilaisilla kostuttimilla ja säännöllisellä öljyamisellä. Niin sanottuja kostutinmatoja voi ostaa soitinliikkeistä. Kostuttimen voi tehdä myös paksun tiskirätin palasta (esimerkiksi Wettex).

Hyvin pienetkin muutokset koneiston säädöissä saattavat muuttaa intonaatiota ja tehdä puhaltamisen raskaammaksi. Tämän takia on tärkeä tuntea oma soittimensa ja osata tarvittaessa paikallistaa soittoa haittaava ongelma. Oboisti ja soitinkorjaaja Marc Schaeferdiek kirjoittaa kirjassaan *The Oboe Doctor* (2007) näin:

”Every oboist’s education should include knowledge of the mechanical relationships within the instrument as well as the ability to regulate the mechanism him or herself. For this the player must develop a sensitivity as to when the mechanism requires adjustment, how he can help himself, and which screw should (or may) be turned.” (Schaeferdiek 2007, 19.)

Varsinkin nuorempien oboistien voi olla vaikea hahmottaa, johtuvatko esimerkiksi huonosti syttyvät aläänet rööristä, soittimesta, vai kenties näiden yhdistelmästä. Soittotuntien välinen aika saattaa kulua jonkin mystisesti ilmestyneen vian kanssa taistellessa.

Kaikissa oboeissa on jotain pieniä puutteita, joille ei aina voi mitään. Esimerkiksi yksittäisten sävelten epävireisyyttä esiintyy lähes jokaisessa soittimessa. Kaikkien äänten pitäisi kuitenkin syttyä normaalilla puhalluspaineella ja läppien sulkeutua tiiviisti kevyellä sormipainalluksella. Jos epäilee, ettei soitin toimi niin hyvin kuin pitäisi,

kannattaa kysyä neuvoa soitonopettajalta tai kokeneemmalta oboistilta. Monet vaikeudet saattavat korjaantua muutamalla ruuvin pyöräytyksellä.

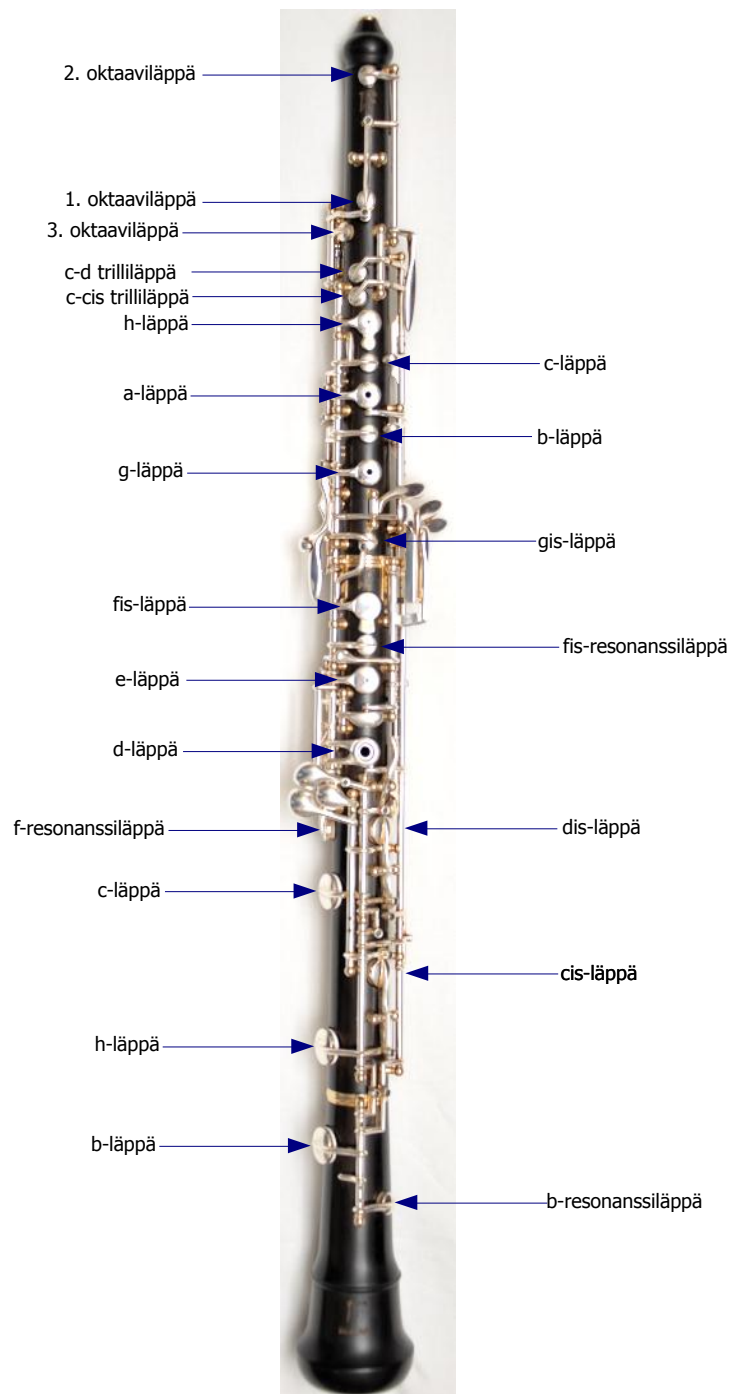
Jokaiselle oboistille on tuttu se epämiellyttävä tunne, kun ennen konserttia soitin ei yhtäkkiä toimikaan normaalisti. Pehmustekorkki on tippunut tai jokin läppä jumittaa, onpa joskus puhdistusliinakin jäänyt jumiin soittimen sisään. Usein vian pystyy kuitenkin korjaamaan tilapäisesti. Kontaktiliimaa ja korkkilevyä onkin viisasta aina kuljettaa mukana. Niitä voi säilyttää esimerkiksi kotelon suojuspussissa. Myös ruuvimeisseli ja sätkäpaperi, jolla poistaa vesi äänirei'istä, kuuluvat oboistin vakiovarustukseen. Kerran paikkasimme ystäväni kanssa tippuneen pehmustekorkin häthätää paperinpalalla ja kynsilakalla ennen konserttia. Välillä joutuu käyttämään hyvin mielikuvituksellisia keinoja.

Opettajan työssä soittimen toimivuuteen liittyvät kysymykset ovat arkipäivää. Pienimmät viat täytyy osata korjata itse, muuten oppilaiden soittimia saisi olla lähettämässä huoltoon lähes viikoittain. Oppilaita täytyy myös alusta alkaen opastaa soittimen kunnossapidossa ja tehdä se osaksi soittorutiinia.

Monesti oboisti aiheuttaa tiedostamattaan koneistoon painaumuksia tai vääntymiä. Näin käy hyvin helposti soitinta kootessa tai purkaessa, varsinkin jos liitoskorkit ovat tiukahkot. Joskus koneisto on säädetty liian tiukalle, kun on haluttu kokeilla mitä tapahtuu kun ruuveja kääntelee. Vanhempien tai muiden soitinta tuntemattomien henkilöiden ei pitäisi lähteä korjaamaan tai säätämään oboeta. Onkin tärkeä tietää, mitkä asiat kannattaa jättää soitinkorjaajan tehtäväksi.

2.1 Oboen rakenne

Oboen koneistossa on erilaisia ruuveja, jousia ja akseleita. Monimutkaisimmissa ammattisoittimissa osia saattaa olla jopa 500.

Kuva 1. Oboen läpät nimettyinä.

2.2 Oboen käyttäytyminen

Oboe on tehty kahdesta hyvin erilaisesta materiaalista, puusta ja metallista. Puu on elävä materiaali, joka reagoi lämpötilan ja ilmankosteuden vaihteluihin. Metallissa taas tämä lämpölaajeneminen on huomattavasti pienempää.

Soittaessaan oboisti puhalttaa instrumenttiin lämmintä ja kosteaa ilmaa, joka alkaa turvottaa soitinta sisältäpäin. Jos soittotila on puolestaan viileä tai vetoinen, saattavat lämpötilan ja kosteuden erot oboen sisä- ja ulkopinnoilla aiheuttaa puussa niin suurta jännitystä, että se halkeaa. Tällaiset tilanteet ovat tyypillisiä talvisaikaan, kun joutuu soittamaan kylmissä saleissa ja harjoitusluokissa. Haljennut soitin ei ole enää ilmatiivis ja se pitää korjauttaa.

Kylmä ja kuiva ilma kuivattaa puuta, jolloin se kutistuu. Metalli ei kuitenkaan kutistu, vaan alkaa tehdä painetta puuta vasten. Soittimen runko joutuu puristuksiin, mikä johtaa helposti halkeamiin.

Kuva 2. Oboen yläosa ilman koneistoa.

Ärsyttävä vaiva saattaa olla myös veden kertyminen äänireikiin. Se johtuu usein kylmästä tai vetoisesta harjoitustilasta tai soittamisesta kylmällä soittimella. Lämmin ilma pyrkii ulos kylmästä soittimesta, jolloin se tiivistyy helposti äänireikiin. Ongelma saattaa olla lähtöisin myös liasta äänireiässä, vääristä säädöistä tai kuluneesta tyynystä.

Etenkin uusissa soittimissa puu elää paljon. Tämän vuoksi ne pitääkin soittaa sisään huolellisesti. Soittaminen aloitetaan viidestä minuutista päivässä ja määrää nostetaan viikon välein viidellä minuutilla. Näin jatketaan pari kuukautta, kunnes instrumentti on valmis normaaliin käyttöön. Puun pitää antaa tottua puhallusilmaan vähitellen.

2.2.1 Öljyämisen tärkeys

Soittimen rungon öljyminen jakaa mielipiteitä. Joidenkin mielestä öljyamisestä ei ole kuin haittaa, koska se estää puuta resonoimasta vapaasti ja ei edes imeydy kovaan puuhun. Suomalaiset oboistit tuntuvat kuitenkin olevan samaa mieltä siitä, että puuoboe tarvitsee öljyämistä.

Kokemuksen kautta on opittu, että öljyämätön puu halkeaa pohjolan kylmissä sääoloissa herkemmin kuin säännöllisesti öljytty puu. Uskon, että öljyämisen tarpeellisuus onkin vahvasti sidoksissa sääolosuhteisiin. Esimerkiksi Keski-Euroopassa puun halkeilu ei ole vastaavanlainen ongelma, sillä siellä ilmasto on leudompi ja kosteampi ympäri vuoden.

Säännöllinen öljyminen on tärkeä keino halkeamien ennaltaehkäisyssä, sillä se muodostaa soittimen sisäpinnalle suojaavan kalvon, joka estää liiallisen kosteuden imeytymistä puuhun. Talvisaikaan on tärkeää öljytä soitinta myös ulkopuolelta, koska se hidastaa kosteuden haihtumista puusta ja suojaa sitä kylmyydeltä ja kuivuudelta.

Öljytty puu resonoi hitaammin ja jäykemmin ja tämä voi tehdä soittimesta tilapäisesti raskaamman puhalttaa. Se on kuitenkin pieni haitta öljyamisestä saatavaan hyötyyn verrattuna.

3 Oboistin työkalupakki

Oboen huollossa ei tarvitse kalliita erikoistyökaluja. Useimmista töistä selviää hyvin arkisilla välineillä.

Mitä tarvitsen?

- ruuvimeisseli
- tupakkapaperia (esimerkiksi Rizla)
- tulitikkuja
- korkkilevyä
- kontaktiliimaa
- koneistoöljyä
- puuöljyä (hapotonta)
- asetonia
- pieni pensseli pölyn pyyhkimiseen

Hyvä olla

- oktaaviholkin avaaja
- jousikoukku

Ruuvimeisseli

Tärkeä työkalu, jota pitäisi aina kuljettaa mukana. Meisseleitä on hyvä olla useita, sillä koneistossa on erikokoisia ruuveja. Väärän kokoisella päällä saattaa pahimmassa tapauksessa murtaa ruuvin. Rautakaupoista saatavat pitkävartiset meisselit ovat pikkumeisseleitä vakaampia, koska niiden vääntövoima on isompi. Niillä on helpompi ruuvata pitkiä ja ahtaissa paikoissa olevia akseleita.

Tupakkapaperi

Tupakkapaperi on oboistille korvaamaton apuväline monessa mielessä. Se on ohutta ja mahtuu ahtaisiinkin rakoihin. Paperi imee hyvin kosteutta, ja sillä voi putsata äänireikiin kertyneen veden turvallisesti ja nopeasti. Tupakkapaperista on apua myös koneiston säätöjä tarkistaessa. Siitä leikatulla kolmionmuotoisella suikaleella on hyvä verrata läppien tiiviyttä. Liima pilaa läppien tyynyt, joten paperin toisessa reunassa oleva liimakaistale kannattaa poistaa ennen käyttöä.

Kuva 3. Tupakkapaperista leikattu testipaperi.

Tulitikut

Tulitikun palasia voi asettaa soiton jälkeen oboen yläosan koneistoon, jotta tietyt halkeamisalttiilla alueella olevat pikkuläpät saataisiin pidettyä auki soittimen ollessa kotelossa. Tärkeimmät näistä ovat c^2-d^2 ja c^2-cis^2 trilliläpät. Myös C-, B- ja Gis-läpät on hyvä avata. Näin ylimääräinen kosteus pääsee helpommin haihtumaan äänireiästä ja ilma pääsee kiertämään puussa.

Korkkilevy

Pehmustekorkkeja irtoilee usein, joten eri paksuisia korkinpalasia on hyvä kuljettaa aina mukana. Levyjä saa soitinliikkeistä.

Kontaktiliima

Esimerkiksi Bostik Contact A3-liima on hyvä pehmustekorkkien liimaamiseen. Se on joustavaa ja pitää hyvin.

Koneistoöljy

Oboen koneisto tarvitsee säännöllistä öljyämistä, sillä kuivuessaan se alkaa kulua nopeasti. Öljyssä ovat tärkeitä sen hienous ja voiteluominaisuudet. On hyvä ottaa tavaksi öljytä koneiston osat aina, kun ne joudutaan jotain korjaustyötä varten irrottamaan. Muuten on hyvä laittaa tippa öljyä koneiston nivelkohtiin n. 3–6 kk välein.

Puuöljy

Puuoboeta on hyvä öljytä, jotta sen kosteustasapaino pysyisi mahdollisimman tasaisena. Tärkeintä on öljytä oboen sisäosa, mutta se tekee talvisin hyvää myös

soittimen ulkopinnalle. Puuöljy kannattaakin ostaa soitinliikkeestä, sillä mikä tahansa öljy ei oboelle sovi. Öljyn pitää olla hapotonta, sillä happo syövyttää puuta ja lyhentää soittimen käyttöikää. Muoviset oppilasmallit ja Green Line-oboet eivät tarvitse öljyämistä. Katso sivu 23.

Asetoni

Asetonilla saa liuotettua vanhan liiman pois koneistosta pehmustekorkkeja ja tyynyjä vaihdettaessa. Asetonia saa apteekeista.

Pensseli

Pienellä ja hyvälaatuisella pensselillä on kätevää ja turvallista puhdistaa oboen pintaan ja koneistoon kertynyt pöly. Esimerkiksi rautakaupoista saatavat pienet maalauspensselit ovat hyviä.

Oktaaviholkin avaaja

Ensimmäisen ja 2. oktaaviläpän alla sijaitsevat oktaaviholkit pitäisi soittomäärästä riippuen puhdistaa muutaman kuukauden välein. Niiden avaaminen onnistuu vain tarkoitukseen suunnitellulla avaajalla. Katso sivu 25.

Jousikoukku

Jousia on usein ahtaissa ja hankalissa paikoissa. Niitä pitää koneistoa purkaessa ja kootessa pystyä sekä työntämään että vetämään paikoiltaan ja paikoilleen. Helpointa tämä on tarkoitusta varten suunnitellulla jousikoukulla.

4 Päivittäinen huolto

Tärkeintä soittimen toimivuuden ja käyttöiän kannalta on sen päivittäinen hoito. Siksi siitä ei kannata kiireen tai muun verukkeen varjolla luistaa.

4.1 Soittimen kokoaminen

Kokoaminen aloitetaan yhdistämällä oboen keskiosa ja kello toisiinsa. Lopuksi lisätään yläosa. Oboeta kootessa tulee välttää kaikenlaista vääntämistä ja puristamista, erityisesti c^1 - cis^1 - dis^1 -alue vahingoittuu helposti. Varmista myös, ettet vahingoita liitoskohtien pehmustekorkkeja koottaessa.

Kuva 4. Oboen kellon ja keskiosan yhdistäminen.

Kuva 5. Keski- ja yläosan yhdistäminen.

Jotta soitin olisi helppo koota, täytyy liitoskorkit rasvata korkkirasvalla riittävän usein. Jos kokoaminen on rasvaamisesta huolimatta vaikeaa, kyse on luultavasti korkin alla olevan puun liiallisesta turpoamisesta. Katso sivu 29.

4.2 Soittimen lämmittäminen ennen soittoa

Oboe, erityisesti soittimen yläosa, pitää aina lämmittää hyvin ennen soittoa. Soittaminen kylmällä oboella saa kosteuden kertymään äänireikiin ja lisää puun halkeamisriskiä. Lämmitä soitin pitämällä käsiä pehmeästi sen ympärillä. Älä puhalla ilmaa kylmään oboeen! Lämmin hengitysilma kylmässä soittimessa aiheuttaa vesiongelmia ja jännitystä puuhun.

4.3 Soittimen puhdistaminen soiton jälkeen

Kuivaa oboe soittamisen jälkeen sileällä puhdistusliinalla. Liinoja voi ostaa soitinliikkeistä, mutta halutessaan sellaisen voi tehdä itse kankaanpalasta, jonka päähän on kiinnitetty langanpätkä ja neula. Neulan kärki pitää tylsistytää, jotta se ei naarmuttaisi soittimen sisäpintaa. Kankaan täytyy olla sileää ja nukatonta, koska nukka päätyy helposti oboen äänireikiin.

4.4 Soittimen puhdistaminen ulkopuolelta

Jotta oboen koneisto pysyisi hyväkuntoisena, se on hyvä puhdistaa sormenjäljistä ja liasta soiton jälkeen esimerkiksi mikrokuituliinalla. Erityisesti hopeoituun koneistoon tulee helposti syöpymiä ja värjäytymiä.

Kerran parissa viikossa on hyvä pyyhkiä oboe ja koneisto pölystä pienellä pensselillä.

4.5 Kuljetus ja säilyttäminen

Oboeta tulee aina säilyttää kotelossa. Soittotauoilla se on hyvä laittaa pystyasentoon soitintelineeseen. Jos telinettä ei ole, niin toiseksi paras vaihtoehto on asettaa soitin vaakatasoon esimerkiksi kotelo vasten. Näin vesi pääsee valumaan ulos soittimen keskilinjaa pitkin, eikä sitä joudu äänireikiin. Oboen asettelussa kannattaa olla huolellinen, sillä pudotessaan se rikkoutuu usein käyttökelvottomaksi.

Kesällä oboe ei yleensä tarvitse ylimääräistä kosteutusta, mutta muuten kotelossa on hyvä olla kostutin. Tällainen niin sanottu kostutinmato kastellaan, kuivataan ja asetellaan koteloon niin, ettei se ole kosketuksessa koneiston kanssa. Monissa uusissa soitinkoteloissa on suuntaa antava kosteusmittari.

Talvisaikaan oboen kuljettaminen vaatii erityishuomiota. Lämpötilaero sisä- ja ulkoilman välillä saattaa olla parhaimmillaan jopa 50 astetta. Soitin ei saa päästä jäätymään, sillä jäänyt vesi laajenee ja saattaa aiheuttaa puuhun säröjä tai halkeamia. Kun oboen joutuu viemään ulos pakkasilmalla, on soitinkotelo hyvä laittaa muutamaan isoon termospuusiin ja kääriä vielä villapaidan tai huovan sisään.

Helpointa ja turvallisinta on jos oboeta pystyy säilyttämään jo valmiiksi kostutetuissa tiloissa. Esimerkiksi monilla musiikkiopistoilla ja konservatorioilla on käytössään tilojen kostutusjärjestelmä.

5 Koneiston säätäminen

Jotta oboe toimisi moitteettomasti, täytyy soittimen säätöjen olla kunnossa. Pienikin vuoto tai viive koneistossa aiheuttaa intonaatio-ongelmia ja vaikeuksia äänen sytyttämisessä. Siksi tietämys soittimen mekaniikasta ja taito säätää koneistoa ovat olennainen osa jokaisen oboistin ammattitaitoa.

Säädöillä taipumus muuttua ajan kanssa, ja siksi ne pitäisi tarkistaa säännöllisesti. Muutoksia säädöissä aiheuttavat muun muassa sää, kuluneet pehmustekorkit, koneiston vääntymiset sekä kuluneet tai äänireikään kertyneen veden turvottamat tyyny. Ennen säätötyötä pitääkin varmistaa, ettei edellä mainituissa asioissa ole korjattavaa.

Optimaalisia säätöjä on mahdoton nähdä paljaalla silmällä, vaan tarvitaan apuväline jolla testata läppien tiiviyttä. Paras työkalu tähän on tupakkapaperista leikattu kapea, kolmion muotoinen testipaperi. Paperi asetetaan halutun läpän alle. Tämän jälkeen läppä painetaan kiinni kuten soittaessa ja paperi vedetään hitaasti pois. Vetovastus kertoo, kuinka tiivis kyseinen läppä on. Tarkista, että leikkaat kolmion paperin liimattomalta puolelta.

Tämän oppaan säädöt koskevat puoliautomaattista oboeta. Kaikissa kuvissa on mallina Ludwig Frank -oboe. Säätöruuvien paikat saattavat vaihdella hiukan soitinkohtaisesti eikä oppilasmalleissa ole niin paljon säätöruuveja kuin ammattimalleissa.

Miten löytää vuoto?

Hyvä keino on lähteä soittamaan äänireikä äänireiältä alaspäin alkaen h^1 -sävelestä. Eli h, a, b, g ja niin edelleen. Tällöin läppiä suljetaan aina yksi kerrallaan ja vian paikantaminen on helpompaa. Jos jokin ääni vaatii syttyäkseen tavallista enemmän sormipainetta niin luultavasti kyseinen läppä, tai jokin sen toimintaan synkronoitu läppä, vuotaa. Lisäksi on hyvä tehdä ali- ja ylipainetestit.

- alipainetestissä ilmaa imetään oboesta. Soittimen ylä- tai alaosa otetaan käteen, painetaan kaikki auki olevat läpät kiinni ja tukitaan alaosa kämmenellä

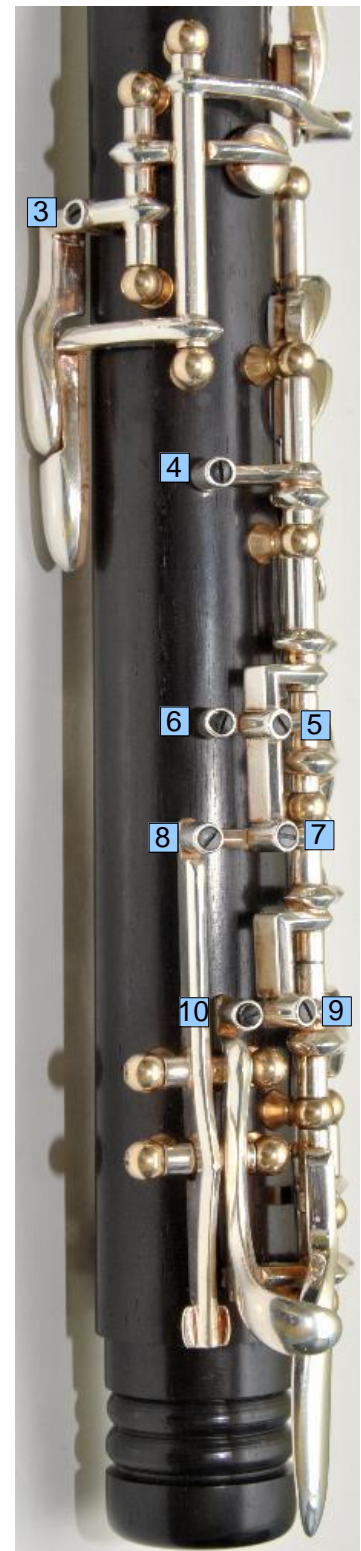
tai sormella. Ilmatiiviissä soittimessa kielen pitäisi tarttua hylsyn aukkoon. Jos näin ei tapahdu, niin soitin vuotaa.

- ylipainetestissä menetellään samoin kuin alipainetestissä, mutta imemisen sijasta puhalletaan. Jos ilmaa pääsee karkaamaan, soitin vuotaa.

Läppiä painaessa ei saa käyttää suurempaa voimaa kuin soitettaessa. Muuten testi ei vastaa oikeaa soittotilannetta.

Tärkeitä seikkoja pitää mielessä säätötyötä tehdessä:

- Tiedosta mitä olet tekemässä – summittainen ruuvien pyörittely saa oboen soittokelvottomaan kuntoon alta aikayksikön
- Varmista, että kaikki akselit ovat kunnolla ruuvattu osien sisään. Ulos pyöriineet akselit tekevät koneiston väljemmäksi, mikä saattaa aiheuttaa vuotoja
- Ruuveja säädettäessä täytyy varoa, ettei ruuvi ota kiinni sen alla olevaan pehmustekorkkiin. Säätäminen korkkia vasten poraa siihen reiän.
- Myötäpäivään kääntäminen kiristää ruuvia, vastapäivään kääntäminen löysää
- Käännä aina hyvin vähän kerrallaan ja kokeile – hienosäädössä on kyse alle millimetrin muutoksista
- Kirjaa paperille ruuvien alkuperäinen asento, jotta voit tarvittaessa säätää sen takaisin. Hyvä konsti on ajatella kellon viisareita ja merkata ruuvien asento minuutteina
- Ruuveissa pitäisi olla liikuttaessa sopivasti vastusta. Löysät ruuvit lähtevät pyörimään

Kuva 6. Oboen yläosan säätöruuveja. Nimitän ruuvien nro 8 alla olevaa koneiston osaa keinulautavivuksi.

itsestään ja säädöt muuttuvat jatkuvasti. Jos jokin ruuveista on löysä, säädä se paikoilleen ja kiinnitä pisaralla kynsilakkaa

- Kalannahka- ja silikonityynyissä on pienempi vastus kuin korkkityynyissä
- Kun painat jonkin läpän kiinni säätötyötä tehdessä, älä käytä suurempaa voimaa kuin mitä käyttäisit soittaessa

5.1 Soittimen yläosa

Löysää ensin ruuveja 5, 7 ja 9. Nämä kolme ruuvia toimivat ryhmässä ja ovat olennaisia koko soittimen toimivuuden kannalta.

Tämän jälkeen säädetään B-läppä sulkeutumaan samaan aikaan G-läpän kanssa ruuvilla nro 9. Ruuvien kääntäminen myötäpäivään tuo B-läppää lähemmäksi äänireikää. Kun läpät sulkeutuvat yhtä aikaa, kokeile vielä niiden vastus testipaperilla. Kokeile ensin G-läpän tiiviys asettamalla paperikolmion kapea pää koko läpän alle, sulje se sormella ja vedä paperi pois. Tee sitten sama B-läpälle. Sen saa nostettua ylös painamalla Fis-läppää tai ruuvien nro 8 alla olevaa keinulautavipua. Aseta paperi B-läpän alle ja paina sitten G-läppä pohjaan. G-läpässä tulee olla aavistus enempi vastusta kuin B-läpässä. Jos säätöruuvien kääntää liian tiukalle niin G-läppä ei enää sulkeudu kunnolla, jolloin se vuotaa.

Ruuvilla nro 7 säädetään C-läpän ja B-läpän suhdetta niiden ollessa suljettuina. Kiristä ruuvia sen verran, että C-läppä sulkeutuu. Paina sitten säätöruuvien 8 alla oleva keinulautavipu pohjaan, tämä nostaa B- ja C-läpät ylös. Aseta koepaperi B-läpän alle ja vapauta vipu. Tämä laskee pikkuläpät alas. Kokeile vastus. Toista sitten sama C-läpän kanssa. B-läpässä tulee olla hiukan enemmän vastusta kuin C-läpässä. Ruuvien kääntäminen myötäpäivään kiristää C-läppää ja löysää B-läppää. Kääntäminen vastapäivään kiristää B-läppää ja löysää C-läppää.

Lopuksi säädetään C-läppä sulkeutumaan yhtä aikaa A-läpän kanssa kääntämällä ruuvia nro 5 myötäpäivään. Testaa asettamalla koepaperi ensin A-läpän alle, paina läppä kiinni ja kokeile vastus. Tee sitten sama C-läpän kanssa painamalla A-läppä pohjaan. A-läpässä pitäisi olla hiukan enemmän vastusta kuin C-läpässä.

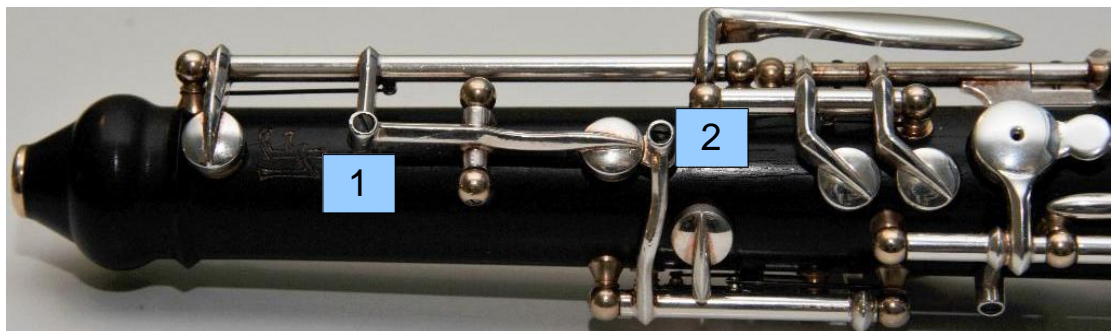
Yläosassa on myös muita säätöruuveja, mutta niihin ei juuri koskaan tarvitse koskea.

Ruuvilla nro 4 säädetään H-läpän korkeutta. Sen on tarkoitus olla paljon lähempänä äänireikää kuin A- ja G-läpän. Sääto vaikuttaa cis^3 ja d^3 syttymiseen ja intonaatioon.

Ruuvilla nro 6 säädetään A-läpän korkeutta. Se vaikuttaa h^1 ja c^2 vireeseen. Kiertämällä ruuvia myötäpäivään tuot läppää lähemmäksi äänireikää, jolloin vire laskee. Läpän avaaminen puolestaan nostaa virettä.

Ruuvilla nro 10 säädetään G-läpän korkeutta. Tämä sääto vaikuttaa erityisesti a:n vireeseen. Läpän aukaiseminen nostaa a:n virettä ja sen sulkeminen laskee sitä. Kiertämällä ruuvia myötäpäivään tuot läppää lähemmäksi äänireikää, kiertämällä ruuvia vastapäivään loitonnot sitä.

Ruuvilla nro 8 säädetään C- ja B-läpän etäisyyttä soittimesta sekä Fis-läpän ja keinulautaläpän välistä liikkumavaraa.

Kuva 7. Oktaaviläppien säätöruuvit.

Ruuvilla nro 1 säädetään 1. oktaaviläppä sulkeutumaan 2. oktaaviläpän ollessa auki. Ruuvilla nro 2 säädetään 1. oktaaviläppä sulkeutumaan.

Ruuvilla nro 3 säädetään sitä, kuinka paljon 3. oktaaviläppä aukeaa. Sääto vaikuttaa 3. oktaavin äänten viritykseen ja syttymiseen.

Viimeisenä on ruuvi nro 11 (kuva 8), jolla säädetään Gis-läpän ja A-läpän suhdetta. Painamalla Gis-läppää A-läpän pitäisi sulkeutua tiiviisti. Jos sääto on liian tiukka, Gis-

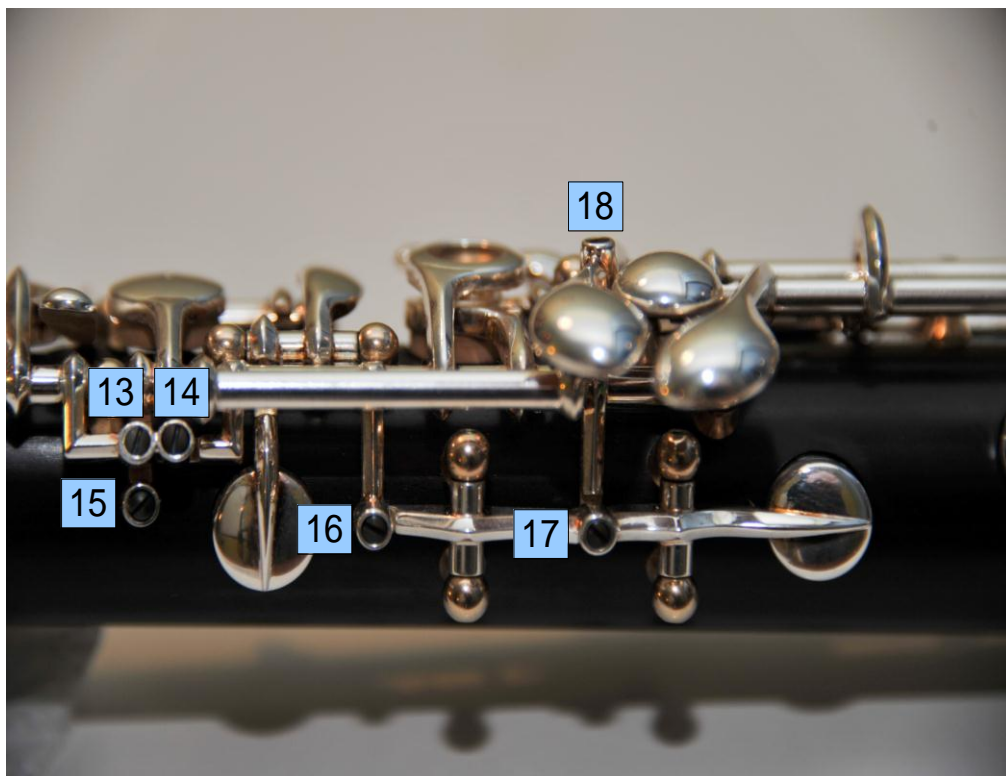

Kuva 8. Ruuvit nro 11 ja 12.

lappä ei nouse tarpeeksi ylös. Ruuvien kääntäminen myötäpäivään sulkee A-läpän tiiviimmin ja laskee Gis-läppää. Ruuvien kääntäminen vastapäivään löysää A-läppää ja nostaa Gis-läppä.

5.2 Soittimen alaosa

Soittimen alaosa on rakenteeltaan yläosaa monimutkaisempi ja siinä on myös enemmän säätöruuveja. Aloita säätöjen tarkistaminen löysäämällä ruuveja 13, 14 ja 17.

Kuva 9. Ruuvien 13, 14 ja 17 säädöt ovat tärkeitä.

Ruuvilla nro 13 säädetään Fis-resonanssiläppä sulkeutumaan yhtä aikaa E-läpän kanssa. Käännä ensin ruuvia myötäpäivään, kunnes resonanssiläppä sulkeutuu. Aseta sitten testipaperi resonanssiläpän alle ja paina E-läppä alas. Kokeile vastus. Tee sitten sama E-läpän kanssa. E-läpässä pitäisi olla hiukan enemmän vastusta kuin resonanssiläpässä.

Ruuvilla nro 14 säädetään D-läpän ja Fis-resonanssiläpän suhdetta. Toimi samoin kuin ruuvilla nro 13 kanssa. Kääntäminen myötäpäivään tiukentaa Fis- resonanssiläppää,

kääntäminen vastapäivään löysää sitä. D-läpässä tulisi olla hiukan enemmän vastusta kuin resonanssiläpässä.

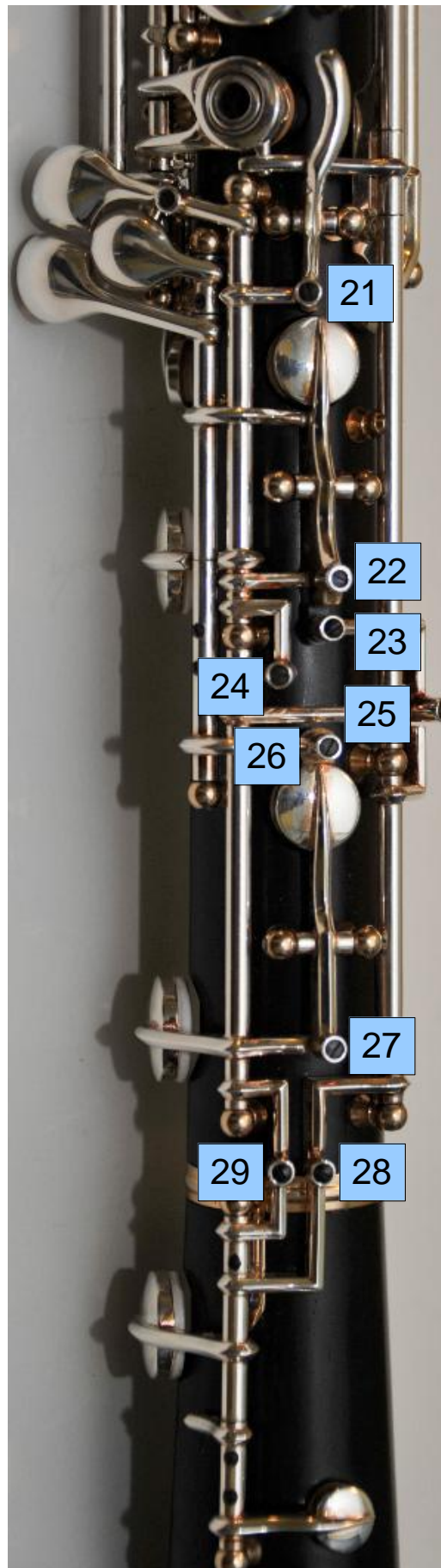
Seuraavaksi on vuorossa F-resonanssiläppä, jota säädetään ruuvilla nro 17. Tämä säätö on hyvin tarkka, sillä pienikin epätarkkuus aiheuttaa ongelmia alarekisterissä. Ota haarukka F:n sormitus ja aseta koepaperi läpän alle. Koska ruuvia on aikaisemmin hieman löysätty, paperin pitäisi liukua läpän alta varsin helposti. Vastuksen pitäisi olla napakka. Jos F-resonanssiläppä on liian tiukalla, niin E-läppä ei enää sulkeudu kunnolla. Oikea vastus löytyy kokeilemalla. Kääntämällä ruuvia myötäpäivään kiristät F-resonanssiläppää, kääntämällä vastapäivään löysäät sitä.

Ruuvien nro 22 säätö selviää soittokokeella. Aloita löysäämällä ruuvia vähän, jotta se ei olisi liian tiukalla. Tämän jälkeen soita c^1 ja trillaa hitaasti 2. Dis-läpällä. Koska ruuvi on nyt liian löysällä, pitäisi Dis-läppää painaessa kuulua pykälä. Käännä ruuvia myötäpäivään vähän kerrallaan, kunnes ääni on kadonnut ja c kuulostaa samalta 2. Dis painettuna pohjassa tai ilman.

Myös ruuvien nro 27 säätö löytyy parhaiten soittokokeella. Löysää ruuvia, jotta se ei olisi liian tiukalla. Soita pieni h ja liuta vasemman käden pikkusormea C-läpältä Cis-läpälle. Kierrä ruuvia vähän kerrallaan myötäpäivään, kunnes pykälä katoaa.

Lopuksi on hyvä tarkistaa ruuvien nro 12 säätö. Sillä säädetään Gis-läppä sulkeutumaan Fis-läppää painettaessa. Jos Gis-läppä ei sulkeudu täysin tiiviisti, vaikuttaa se koko alarekisterin toimivuuteen. Ruuvien kääntäminen myötäpäivään sulkee Gis-läpän tiiviimmin, vastapäivään kääntäminen löysää sitä.

Paras tapa löytää optimaalinen säätö on tehdä soittokoe. Aloita kiertämällä ruuvia 12 hiukan vastapäivään, jotta se olisi tarpeeksi löysällä. Soita tämän jälkeen ala c ja trillaa hitaasti Gis-läpällä. Läppää painettaessa pitäisi kuulua pykälä. Käännä ruuvia vähän

Kuva 10. Soittimen alaosassa on paljon säätöruuveja.

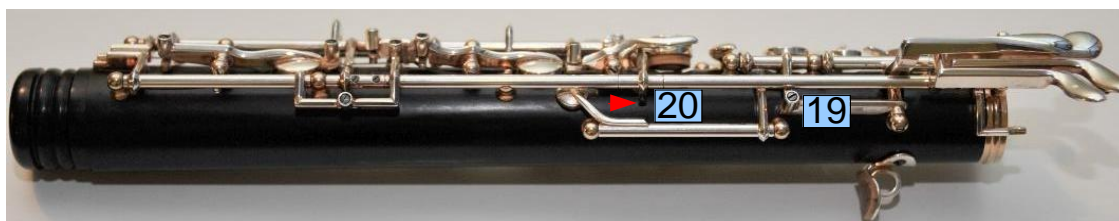
kerrallaan myötäpäivään, kunnes ääni häviää ja c kuulostaa samalta Gis-läppä painettuna pohjassa ja ilman.

Alaosan muita säätöjä:

Ruuvilla nro 15 säädetään E-läpän korkeutta.

Ruuvilla nro 16 säädetään D-läpän korkeutta ja se vaikuttaa e:n vireeseen. Ruuvin kääntäminen myötäpäivään laskee läppää ja sen kiertäminen vastapäivään nostaa sitä.

Ruuvilla nro 18 säädetään C-läpän ja E-läpän suhdetta. C-läpän pitää sulkea E-läppä, mutta ei liian tiukasti. Jos E-läppä vuotaa, on kolmeviivainen cis korkea (jos c-läppää käyttää apusormituksena). Jos se taas on liian tiukalla, C-läppä ei sulkeudu kunnolla. Kääntäminen ruuvia myötäpäivään kiristää E-läppää, kääntäminen vastapäivään löysää sitä.

Kuva 11. Ruuvi nro 20 on varsin huomaamaton.

Ruuvi nro 19 säädetään 3. F-läpän liikkumavaraa.

Ruuvilla nro 20 säädetään D-läpän päällä olevan renkaan sulkeutumista 2. Dis-läpän ollessa painettuna pohjaan. Kääntäminen myötäpäivään nostaa rengasta, kääntäminen vastapäivään laskee sitä. Jos 2. Dis kuulostaa tukkoiselta ja matalammalta kuin varsinainen Dis, ruuvin avaaminen auttaa.

Ruuvi nro 24 löytyy soittimista, joissa on H-läpän automatiikka. Tämä ruuvi mahdollistaa pienen h:n soittamisen painamatta C-läppää alas.

Ruuvit nro 25 ja nro 28 ovat yhteydessä toisiinsa. Ruuvilla nro 25 säädetään H-läppä sulkemaan B-läppä. Ruuvilla nro 28 säädetään B-läppä sulkemaan H-läppä.

Kummankin ruuvien kääntäminen myötäpäivään tiukentaa B-läppää ja löysää H-läppää. Läppien tulee sulkeutua B-läppää painamalla yhtä aikaa ja niissä pitää olla sama vastus.

Ruuveilla nro 21 ja nro 26 säädetään C-läpän korkeutta.

Ruuvilla nro 29 säädetään B-läpän ja B-resonanssiläpän korkeutta.

6 Pieniä huoltotöitä

Jokaisen oboistin on hyvä opetella tekemään soittimeensa pieniä huolto- ja korjaustöitä. Monet niistä saattavat vaikuttaa aluksi monimutkaisilta, mutta muutaman kerran jälkeen työt sujuvat jo rutiinilla.

6.1 Soittimen rungon öljyminen

Oboeta on hyvä öljytä sekä sisä- että ulkopuolelta. Soittimen täytyy olla kuiva, joten soiton jälkeen sen pitäisi saada kuivua rauhassa useampi tunti. Näin puun solukoissa oleva vesi pääsee haihtumaan ja öljy imeytyy paremmin. Ota yläosa käteen niin, että hylsyn aukko osoittaa kehosta pois päin. Öljyä ei tarvitse laittaa paljon. Tiputa kymmenisen tippaa öljyä soittimeen ja anna sen valua tasaisesti toiseen päähän. Vedä öljyämistä varten tarkoitettu kangas, esimerkiksi vanha puhdistusliina, soittimen läpi ja pyörittele sitä varovasti kummastakin päästä. Näin öljy leviää tasaisesti. Myös alaosa ja kello on hyvä öljytä, vaikka ne eivät ole yhtä halkeamisalttiita kuin yläosa.

Soittimen ulkopinnan öljyämiseen voi käyttää esimerkiksi sivellintä tai vanupuikkoa. Pienet maalaussiveltimet ovat käteviä, sillä ne mahtuvat ahtaisiinkin väleihin.

Öljyä ei saa päästä soittimen tyynyihin. Halutessaan tyynyt voi suojata öljyämisen ajaksi tupakkapaperilla.

6.2 Koneiston purkaminen

Koneisto on hyvä purkaa kokonaan 1–2 kertaa vuodessa soittimen perusteellista puhdistamista varten. Purkamiseen tarvitsen ruuvimeisselin, pihdit, paperipyyhkeitä, koneistoöljyä, jousikoukun, pensselin ja hammasväliharjan.

Koneiston purkamiseen on hyvä varata tarpeeksi aikaa, sillä se vaatii tarkkaavaisuutta ja keskittymistä. Jos et ole aikaisemmin purkanut koneistoa tee se ensin opettajan tai jonkun kokeneemman soittajan kanssa. Soittimen yläosa on alaosaa yksinkertaisempi, joten siitä on hyvä aloittaa.

Kuva 12. Oboen alaosa purettuna, koneiston osia ja oktaaviholkin avaaja.

Irrota osat yksi kerrallaan ja aseta ne pöydälle järjestykseen. Monet akselit näyttävät nopeasti katsottuna samanpituisilta, mutta jokaiselle on paikkansa eikä niitä saa sekoittaa. Selkeyden vuoksi ne on hyvä laittaa purkaessa takaisin irrotettavan osan tai osien sisään. Pieniä ruuveja varten on hyvä olla jokin säilytysjärjestelmä, vaikka rasioita ynnä muuta sellaista. Pääasia, että kaikki osat pysyvät tallessa. Onkin viisasta purkaa soitin sellaisessa paikassa, ettei pieniä osia pääse tippumaan esimerkiksi viemäriin tai matolle.

Kuva 13. Yläosan trilliläpät.

Kun kaikki osat on irrotettu, pyyhi oboen pinta ja äänireiät pölystä pensselillä. Hammasväliharjalla saa siistittyä enimmäkseen liat äänireikien ympäriltä. Sisäpuolelta ne voi

puhdistaa esimerkiksi kostutetulla vanupuikolla. Halutessaan äänireikiin voi levittää ohuen kerroksen puuöljyä. Se hylkii kosteutta ja auttaa ennaltaehkäisee vesiongelmia. Vanupuikko sopii tähänkin tarkoitukseen.

Avaa ja puhdistaa myös oktaaviholkit. Niidenkin sisään voi levittää ohuen kerroksen öljyä (katso sivu 26). Tarkista, pitääkö pehmustekorkkeja tai tyynyjä vaihtaa. Viimeisenä kiillota koneiston osat mikrokuituliinalla.

Tämän jälkeen soitin kootaan vastakkaisessa järjestyksessä kuin se on purettu. Puhdistaa akselit vanhasta öljystä paperipyyhkeellä ja lisää jokaiseen koneiston osaan hiukan öljyä ennen kuin työnnät akselin paikoilleen. Pyyhi mahdollisesti puulle valunut ylimääräinen öljy heti pois, ettei sitä pääse tyynyihin. Pitkien akseleiden paikoilleen työntäminen useiden osien läpi saattaa viedä aikaa. Maltti on kuitenkin valttia. Akseli menee kyllä paikoilleen, kun se on juuri oikeassa kulmassa.

Jouset voi noukkia paikoilleen koneistoa kootessa tai koukata ne koloihinsa lopuksi jousikoukulla. Jousi pitää vain asettaa paikoilleen, sitä ei saa vääntää tai venyttää.

6.3 Oktaaviholkkien puhdistus

Ensimmäisen ja 2. oktaaviläpän alla olevat holkit pitäisi puhdistaa soittomäärästä riippuen 3-6 kk välein. Niihin kertynyt lika tai vesi aiheuttaa säriseviä ääniä ja intonaatio-ongelmia. Holkkien avaamiseen tarvitaan tarkoitukseen suunniteltu avaaja. Kannattaa pyytää opettajaa näyttämään holkin avaus, sillä se vahingoittuu helposti.

Kuva 14. Oktaaviholkit.

Oktaaviholkki koostuu irrotettavasta "hattu"-osasta ja äänireikään ruuvatusta osasta. Vain hatun pitäisi irrota ruuvatessa. Kannattaa puhdistaa yksi holkki kerrallaan, jotta hatut eivät mene sekaisin.

Tue soittimen yläosa pöytää ja kämmentä vasten. Aseta avaajan piikit holkin loviin ja pidä sen pää vakaasti keskellä kämmentä. Huonosti tuettuna avaaja lipsuu helposti ja naarmuttaa holkkia ja oboen pintaa.

Kun hattuosa on ruuvattu irti, puhdista puun sisällä oleva osa hammasväliharjalla. Sieltä saattaa joskus löytyä isoja likakertymiä. Puhdistaessa täytyy varoa, ettei harjan terävä pää naarmuta holkkia tai soittimen runkoa. Hammasväliharjaa turvallisempi vaihtoehto on gynekologien käyttämä näyteharja, koska se on kauttaaltaan pehmeä. Holkin ympärillä oleva liimaa saattaa kannattaa jättää rauhaan, sillä sen rapsuttaminen saattaa aiheuttaa vuodon.

Kuva 15. Oktaaviholkki hattuosan poistamisen jälkeen.

Lopuksi sekä oboeen ruuvattu osa että hattuosa puhdistetaan kostutetulla vanupuikolla. Varmista, ettei niihin jää nukkaa.

Vesiongelmien välttämiseksi on hyvä laittaa äänireiän sisään koneistoöljyä esimerkiksi neulalla. Öljyn voi vielä sinetöidä puuhun kiertämällä kuumennettua neulaa muutaman kerran reiän sisällä. Hattuosan kierteisiin voi laittaa hiukan korkkirasvaa, jotta se menisi helposti paikoilleen. Viimeiset kierrokset pitää kääntää avaajalla. Hatun pitää sulkeutua napakasti, mutta sitä ei saa vääntää liian tiukalle. Muuten se saattaa olla hankala irrottaa seuraavalla kerralla.

6.4 Pehmustekorkin vaihto

Pehmustekorkkeja on oboen koneistossa säätöruuvien alla estämässä kolinaa ja metallin kulumista. Ne saattavat kuitenkin irrota tai kulua puhki, jolloin tilalle on vaihdettava uusi korkki.

Kuva 16. Kuluneen korkin voi irrottaa esimerkiksi ruuvimeisselin kärjellä.

Pehmustekorkki on useimmiten ohutta korkkilevyä, mutta myös nahkaa käytetään. Valmiita korkkilevyjä myydään soitintarvikeliikkeissä, mutta sopivan palan voi

tarvittaessa veistää vaikkapa viinipullonkorkista. Valmiiden korkkilevyjen etu on, että niistä voi helposti leikata sopivan kokoisia paloja.

Työ aloitetaan purkamalla tiellä oleva koneisto. Vanha korkki raaputetaan pois esimerkiksi ruuvimeisselillä ja sen alla oleva liima puhdistetaan asetonilla. Alustan täytyy olla puhdas ja tasainen.

Seuraavaksi leikataan korkkilevystä terävällä veitsellä sopivan kokoinen pala, ja laitetaan pieni tippa kontaktiliimaa sekä korkkiin että koneiston osaan. Liiman on hyvä antaa kuivua muutama minuutti, sillä se pitää näin paremmin. Tämän jälkeen uusi korkki painellaan mahdollisimman tasaisesti paikoilleen. Korkkia voi sen kuivuttua vielä hioa varovasti reunoista hiekkapaperilla, jotta se istuisi mahdollisimman hyvin.

Uusi pehmustetyyny aiheuttaa aina pieniä muutoksia soittimen säädöissä, joten ne on hyvä tarkistaa heti korkin vaihtamisen jälkeen.

7 Yleisimpiä ongelmia

Jos soittimen kanssa ilmenee ongelmia, kannattaa ne selvittää mahdollisimman pian. Kysy neuvoa soitonopettajalta ja yrittäkää yhdessä korjata soittoa häiritsevää pulma.

7.1 Kosteuden kertyminen äänireikiin

Mistä veden kerääntyminen voi johtua?

- soitin on kylmä
- soittotila on kylmä tai vetoinen
- äänireiässä on likaa
- tyyny on rikki tai kulunut
- pehmustekorkki on tippunut tai kulunut
- oktaaviholkki on väärän kokoinen

Jos äänireikään pääsee vettä, kuivaa oboe huolellisesti puhdistusliinalla. Puhalla sitten äänireikään voimakkaasti ja kuivaa soitin uudelleen. Aseta tämän jälkeen sätkäpaperi äänireiän ja läpän väliin. Tuki osan alapää ja äänireiät ja trillaa kastunutta läppää samalla kun puhallat. Toista kunnes reikä on kuiva. Läppä on hyvä jättää auki, jotta kosteus pääsee haihtumaan puusta.

Jos oktaaviläppiin kerääntyy herkästi vettä, kannattaa aloittaa puhdistamalla oktaaviholkki. Jos ongelma ei poistu, voi olla että läppä vuotaa.

Joskus puussa on voimakas syy, joka johtaa suoraan äänireikään. Jos vesiongelmat jatkuvat huolellisesta hoidosta huolimatta, kannattaa oboe viedä soitinkorjaajalle.

7.2 Oboe on vaikea koota

Liitoskorkkien on parempi olla tiukahkot kuin liian löysät. Jos oboe on kuitenkin jatkuvasta korkkien rasvaamisesta huolimatta vaikea koota, on syy luultavasti niiden alla olevan puun elämisessä. Soittajan puhaltama lämmin ja kostea ilma alkaa turvottaa puuta, jolloin oboe on tiukempi koota. Näin käy helpommin kesällä, kun ilmat

ovat muutenkin kosteat. Talvella saattaa olla päinvastoin. Puu kuivuu ja kutistuu, eivätkä ylä- ja keskiosa tahdo pysyä kiinni toisissaan.

Ensimmäinen apukeino on öljytä korkin takana olevaa puuosa säännöllisesti. Se vaikeuttaa kosteuden imeytymistä puuhun ja estää turpoamista. Öljy ei saa päästä kosketuksiin korkin kanssa.

Jos öljyminenäkään ei auta, voi puuta ohentaa erittäin varovasti hiekkapaperilla. Tämä kannattaa jättää soitinkorjaajan tehtäväksi, sillä jo pienikin ohennus aiheuttaa ison muutoksen.

7.3 Halkeamat

Halkeamia on erilaisia eivätkä kaikki tarvitse korjausta. Vain sellaiset jotka lävistävät äänireiän tai tunkeutuvat kokonaan puun läpi pitää korjauttaa.

Jos puhaltaminen tuntuu raskaammalta kuin yleensä tai äänet syttyvät huonosti, soitin luultavasti vuotaa. Tee alipainetestti (sivu 13). Jos soitin vuotaa, tarkista ensimmäiseksi säädöt. Jos ne ovat kunnossa mutta soitin vuotaa edelleen, saattaa puussa olla halkeama.

Miten halkeaman tunnistaa?

Halkeat ovat ohuita ja teräviä viivoja, joita voi olla vaikea nähdä. Yleisin paikka halkeamille on soittimen yläosassa trilliläppien välissä. Tämä alue on täynnä pultteja ja pieniä oktaavi- ja trilläänireikiä, joihin kosteus helposti keräytyy. Joskus puussa on isoja syitä, jotka saattavat näyttää halkeamilta. Jos soitin pitää hyvin, ei niistä kannata olla huolissaan.

Halkeamien korjaus

Halkeamien korjaus tulisi jättää soitinkorjaajalle. Jos vuoto pitää saada tukittua, täytyy se tehdä sellaisella aineella, jonka soitinkorjaaja saa helposti pois. Esimerkiksi mehiläisvaha soveltuu tähän tarkoitukseen.

Miten suojautua halkeamilta?

Tärkeintä on kuivata oboe huolellisesti aina soittamisen jälkeen ja tarkistaa, ettei vettä ole jäänyt äänireikiin. Näin kosteus ei pääse turvottamaan puuta halki.

Säännöllinen öljyäminen ehkäisee halkeamia, sillä se estää liiallisen kosteuden imeytymistä puuhun. Tällöin puun sisä- ja pintakerroksen kosteus pysyy paremmin samana.

Oboe ei saisi altistua isoille lämpötilan muutoksille. Talvipakkasilla se kannattaa kääriä kylmäpussin ja huovan sisään, sillä ulko- ja sisäilman ero on useita kymmeniä asteita.

8 Päätäntä

Tietämykseni soittimen mekaniikasta ja huollosta olivat aiemmin lähes olemattomat. Työn tekeminen onkin ollut minulle mahdollisuus lisätä tietojani oboensoiton tärkeästä osa-alueesta ja laajentaa ammatillista osaamistani. Sen tekeminen on herättänyt myös ajatuksia.

Olen keskustellut usean oboensoiton opiskelijan kanssa soitinhuollon opettamisen nykyisistä käytännöistä. Kaikki ovat toivoneet perusteellisempaa opastusta soittimen kunnossapidossa. Huoltoasioita kyllä käydään soittotunneilla läpi, mutta niihin ei ole aikaa perehtyä sen syvällisemmin. Jos oma pohjatieto on heikko, menevät esimerkiksi koneiston säätöihin liittyvät neuvot yli ymmärryksen. Vaikka erilaista nippelitietoa kerääntyy, jää kokonaiskuva puuttumaan.

Opiskelijalla pitäisi olla mahdollisuus saada ohjausta soittimen huoltoon viimeistään ammattiopinnoissa. Metropolia ammattikorkeakoulussa soitinhuoltoa opiskellaan ainedidaktiikan yhteydessä. Siihen käytettävissä oleva aika on kuitenkin varsin vähäinen. Myös Sibelius-Akatemian esittävän säveltaiteen opetussuunnitelmassa (Sibelius-Akatemia 2011) soitinhuolto sisältyy pedagogiikkaopintoihin. Miksi opiskelijan huoltovalmiuksista kiinnostutaan vasta siinä vaiheessa, kun tämän pitäisi itse alkaa opettaa? Nehän ovat hyvin olennaisia taitoja myös omassa soitonopiskelussa.

Mielestäni korkeakoulussa opiskelevien puupuhaltajien opetussuunnitelmassa pitäisi olla erillinen soitinhuollonkurssi. Tämä mahdollistaisi syvällisen perehtymisen aiheeseen. Huoltotöiden oppiminen vaatii harjoittelua siinä missä kaikki muukin. Nyt tietotaidon hankkiminen on hyvin paljon oman aktiivisuuden varassa.

Soitinhuolto pitäisi saada integroitua paremmin soitto-opintoihin jo musiikkiopistotasolla. Tämä onnistuisi esimerkiksi säännöllisillä huoltopajoilla, jotka olisivat pakollinen osa oboistin opintoja. Niissä opeteltaisiin soittimen päivittäiseen huoltoon liittyviä taitoja, koneiston säätämistä ja pieniä korjaustöitä. Olisi mielenkiintoista kuulla, miten tällainen ehdotus otettaisiin oboepedagogien ja musiikkiopistojen taholta vastaan.

Lähteet

Schaeferdiek, Marc. 2007. The Oboe Doctor. Warngau: Accolade Musikverlag.

Kettunen, Matti. 2006. Oboen yksinkertaiset säätö- ja huoltotoimenpiteet. Sibelius-Akatemia. Opinnäytetyö.

Sibelius-Akatemia 2011. Esittävän säveltaiteen koulutusohjelma, orkesterisoittimet.
http://www.siba.fi/fi/c/document_library/get_file?uuid=b26ef31c-90fa-4485-bb45-04a1b14e62bf&groupId=10157 (luettu 4.12.2011)

Lisätietoa aiheesta löytyy myös muun muassa näistä lähteistä:

Schuring, Martin. 2009. Oboe Art and Method. New York: Oxford University Press.

Rothwell, Evelyn. 1982. Oboe Technic. New York: Oxford University Press Inc.

<http://www.oboehouse.com/images/OboeAdjustmentGuidebySeaton.pdf> (luettu 4.12.2011)

http://www.charlesmusic.com/cgi-bin/theo?action=product&product_number=13-4-150 (luettu 4.12.2011)

Liitteen otsikko

Liitteen sisältö